

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลจากการพรางจาก ของเด็กวัยก่อนเรียน ตามการรับรู้ของครูพี่เลี้ยงเด็ก ในเขตจังหวัดชลบุรี

ณัชนันท์ ชีวานนท์* จินตนา วัชรสินธุ์**

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัย: เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูพี่เลี้ยงเด็ก สภาพอารมณ์เครียดของครูพี่เลี้ยงเด็ก ประสิทธิภาพการสอนของครูพี่เลี้ยงเด็ก ประเภทครอบครัวของเด็กวัยก่อนเรียน และพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน กับความวิตกกังวลจากการพรางจากของเด็กวัยก่อนเรียน

วิธีการวิจัย: การวิจัยเชิงความสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครูพี่เลี้ยงเด็ก มารดาและบุตรวัยก่อนเรียน อายุ 1-4 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็ก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวนกลุ่มละ 98 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับครู สภาพอารมณ์เครียดของครู ประสิทธิภาพการสอนของครู ประเภทครอบครัวของเด็ก พื้นฐานทางอารมณ์ของเด็ก และแบบบันทึกพฤติกรรมความวิตกกังวลจากการพรางจากของเด็กวัยก่อนเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย: เด็กวัยก่อนเรียนมีคะแนนความวิตกกังวลจากการพรางจากเฉลี่ยเท่ากับ 8.87 (SD = 6.66) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูพี่เลี้ยงเด็ก มีความสัมพันธ์ทางลบกับความวิตกกังวลจากการพรางจากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = -.20, p < .05$) ส่วนสภาพอารมณ์เครียดของครู ประสิทธิภาพการสอนของครู ประเภทครอบครัวของเด็ก และพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็ก ไม่มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลจากการพรางจากของเด็กวัยก่อนเรียน

สรุปผล: เพื่อลดความวิตกกังวลจากการพรางจาก ผู้บริหารสถานรับเลี้ยงเด็กและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กควรส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูพี่เลี้ยงเด็ก

คำสำคัญ: ความวิตกกังวลจากการพรางจาก สัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูพี่เลี้ยงเด็ก
สภาพอารมณ์เครียดของครูพี่เลี้ยงเด็ก เด็กวัยก่อนเรียน

*คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, E-mail: natchananc@gmail.com

**คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Factors related to separation anxiety of pre-school children as perceived by child-caregivers in Chon Buri province

Natchanan Chivanon* Chintana Wacharasin**

Abstract

Objectives: The purpose of this study was to examine the relationship between caregiver and child relationship, caregiver stress, caregiver experience, family type, child temperament and separation anxiety of pre-school children.

Methods: A descriptive correlational study of 98 caregivers, 98 mothers and their pre-school children in child care centers, Muang district, Chon Buri province was conducted. The research instruments included a demographic record form, a caregiver-child relationship questionnaire, caregiver stress questionnaire, caregiver experience questionnaire, child temperament questionnaire, and separation anxiety questionnaire. Descriptive statistics and Pearson's Product Moment Correlation were used to analyze the data.

Results: The results showed that the mean score of separation anxiety of the pre-school children was 8.87 (SD = 6.66). Caregiver and child relationship was negatively correlated with separation anxiety of the pre-school children ($r = -.20, p < .05$). Caregiver stress, caregiver experience, family type, and child temperament were not significantly correlated with separation anxiety of the pre-school children.

Conclusions: In order to reduce separation anxiety of preschool children, child care center administrators or those involved with taking care of preschool children should promote caregiver-child relationship.

Keywords: separation anxiety, caregiver-child relationship, caregiver stress, pre-school children

*Faculty of Nursing Burapha University, E-mail: natchananc@gmail.com

**Faculty of Nursing Burapha University

บทนำ

ในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากซึ่งเป็นไปตามกระแสสังคม โลก ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ครอบครัวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็มีการเปลี่ยนแปลง โดยลักษณะครอบครัวไทยเปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว เมื่อบิดามารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ขาดผู้ดูแลเด็ก บิดามารดาจึงต้องนำบุตรวัยก่อนเรียนเข้ารับบริการในสถานรับเลี้ยงเด็ก และอาจเป็นครั้งแรกของเด็กที่ต้องพรากจากบิดามารดาจึงทำให้เด็กเหล่านี้เกิดความวิตกกังวล

ความวิตกกังวลจากการพรากจาก (Separation anxiety) เป็นความรู้สึกทางด้านอารมณ์ของเด็กที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กต้องพรากจากสมาชิกในครอบครัว บุคคลหรือสถานที่อันเป็นที่รัก¹⁻² การไปสถานรับเลี้ยงเด็กทำให้เด็กต้องพรากจากครอบครัวเป็นครั้งแรก เมื่อเด็กไปอยู่ในสถานที่ใหม่ที่เด็กไม่คุ้นเคย จึงเป็นช่วงเวลาที่ทำให้เด็กเกิดความตื่นเต้น กระวนกระวายใจ พบว่าเด็กส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.00 จะหยุดร้องไห้ภายใน 3-4 นาที หลังจากนั้นเด็กก็จะปรับตัวให้เข้ากับสถานรับเลี้ยงเด็กได้ แต่เด็กที่มีความรู้สึกไม่มั่นคงทางอารมณ์ ร้อยละ 35.00 จะเกาะติดบิดามารดา ครู/พี่เลี้ยงเด็ก อาละวาด รบกวนเด็กคนอื่น ยากที่จะปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงกิจวัตรประจำวันที่แตกต่างกันไปจากเดิมได้³ และในบางรายเด็กอาจปฏิเสธบิดามารดาหรือแสดงอาการก้าวร้าวต่อบิดามารดาจากการศึกษาของ Chavira, Stein, Bailey & Stein⁴ พบว่ามีเด็กประมาณร้อยละ 5.00-10.00 มีความวิตกกังวลมาก มีอาการกลัวมากผิดปกติ

และถ้ายิ่งเด็กมีอาการของการวิตกกังวลจากการพรากจากที่รุนแรง คือมีอาการวิตกกังวลนานถึง 4 สัปดาห์ จะก่อให้เกิดความผิดปกติ กระสับกระส่าย ที่ถือได้ว่าเป็นความผิดปกติหรือเป็นโรคความวิตกกังวลจากการพรากจากได้ ที่เรียกว่า SAD (Separation anxiety disorder)⁵ ถือว่าเป็นปัญหาทางด้านอารมณ์ที่รุนแรง ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขและปล่อยทิ้งไว้ เด็กจะเกิดอาการ panic disorder และภาวะซึมเศร้ามากขึ้น นอกจากนี้ผลในระยะยาวของความวิตกกังวลจากการพรากจากในเด็กมีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคจิตเภทชนิดต่างๆ เช่น โรคกังวลทั่วไป (Generalized anxiety disorder) โรคอารมณ์สองขั้ว (Bipolar disorder) โรคความเจ็บปวดที่เกิดทางกายโดยมีสาเหตุจากทางจิตใจ และโรคติดแอลกอฮอล์ (Pain disorder and Alcohol dependence) ซึ่งทำให้คุณภาพชีวิตของเด็กและครอบครัวเสื่อมถอยลง⁶

ปัจจัยที่มีผลต่อความวิตกกังวลจากการพรากจาก เช่น ความผูกพันระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูพี่เลี้ยงเด็ก เมื่อเด็กต้องแยกจากบิดามารดาไปยังสถานรับเลี้ยงเด็ก เด็กจึงสร้างความรักความผูกพันขึ้นใหม่กับครูพี่เลี้ยงหรือผู้ดูแล เด็กที่อยู่กับผู้เลี้ยงดูที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จะสามารถควบคุมสถานการณ์เมื่อเกิดความวิตกกังวลได้ดี ส่วนเด็กที่อยู่กับผู้เลี้ยงดูที่ไม่ได้ให้ความรัก ความผูกพันเพียงพอ เด็กจะไม่สามารถปรับตัวเมื่อเกิดความวิตกกังวลได้อย่างเหมาะสม⁷ สภาพอารมณ์เครียดของครูพี่เลี้ยงเด็ก ถ้าครูพี่เลี้ยงเด็กมีสภาพอารมณ์เครียด ก็จะทำให้เด็กเกิดการรับรู้และมีความวิตกกังวลจากการพรากจากมากยิ่งขึ้น³ นอกจากนี้ประสบการณ์การสอนของครูพี่เลี้ยงจะมีผลกับความวิตกกังวลจากการพรากจาก

ของเด็กได้ เพราะครูที่มีประสบการณ์จะช่วยลดความเจ็บปวด สามารถวิเคราะห์ปัญหาและตอบสนองทางอารมณ์ของเด็กได้ดี⁸ ส่วนประเภทครอบครัวของเด็ก เด็กที่อยู่ในครอบครัวขยายจะพัฒนาความผูกพันต่อผู้ดูแลหลายคน เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย เด็กเหล่านี้จะปรับตัวต่อสิ่งใหม่ๆ ได้ง่ายกว่า ส่วนเด็กที่อยู่ในครอบครัวเดียวที่ไม่ค่อยได้พบปะบุคคลอื่นมากนัก การสร้างความผูกพันใหม่อาจไม่ย่นัก⁹ เด็กจึงมีโอกาสเกิดความเครียดจากการพลาจากบุคคลในครอบครัวค่อนข้างสูง และพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็ก เด็กที่เลี้ยงง่ายจะมีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือบุคคลอื่นได้ง่ายกว่ากลุ่มเด็กที่เลี้ยงยาก ความวิตกกังวลจากการพลาจากจึงน้อยกว่า¹⁰

ปัจจุบันมีสถานรับเลี้ยงเด็กหรือศูนย์เด็กเล็กจำนวนมาก เข้ามามีบทบาทในการดูแลเด็กวัยก่อนเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลจากการพลาจากของเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กวัยก่อนเรียน เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการลดความวิตกกังวลจากการพลาจากและเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูพี่เลี้ยงเด็ก สภาพอารมณ์เครียดของครูพี่เลี้ยงเด็ก ประสบการณ์การสอนของครูพี่เลี้ยงเด็ก ประเภทครอบครัวของเด็ก พื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน กับความวิตกกังวลจากการพลาจากของเด็กวัยก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงความสัมพันธ์ (Correlation research design) เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง สิงหาคม 2558

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ครูพี่เลี้ยงเด็ก มารดาและเด็กวัยก่อนเรียน อายุ 1-4 ปีที่มีพัฒนาการปกติตามวัยในสถานรับเลี้ยงเด็กของรัฐ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยครูพี่เลี้ยงเด็ก มารดาของเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 1-4 ปีซึ่งเป็นเด็กที่มีพัฒนาการปกติตามวัย และไม่มีประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ครูพี่เลี้ยงเด็กและมารดาเด็กมีสติสัมปชัญญะดี และสามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ซึ่งสถานรับเลี้ยงเด็กที่เป็นหน่วยงานของรัฐ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 12 แห่ง สุ่มรายชื่อสถานรับเลี้ยงเด็กโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบไม่ใส่คืน (Sampling without Replacement) จาก 12 แห่ง ได้สถานรับเลี้ยงเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 แห่ง คิดจากร้อยละ 25.00¹¹ แล้วเลือกทุกคนที่มีคุณสมบัติเข้ากลุ่มตัวอย่าง และยินดีที่จะเข้าร่วมการวิจัย ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูพี่เลี้ยงเด็ก มารดาและเด็กวัยก่อนเรียน อายุ 1-4 ปี รวมทั้งหมดกลุ่มละ 98 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม 5 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก ได้แก่

เพศ อายุ และลำดับที่เกิด ข้อมูลส่วนบุคคลของ ครอบครัวได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว และจำนวนสมาชิก ในครอบครัว

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพ ระหว่างเด็กกับครูพี่เลี้ยงเด็ก โดยผู้วิจัยปรับจาก แบบสอบถาม¹² ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบวัด Maternal Attachment Inventory (MAI) ของมุลเลอร์ (Muller, 1994)¹³ ผู้ตอบแบบสอบถามคือครูพี่ เลี้ยงเด็ก ประกอบด้วยข้อคำถาม 26 ข้อ เป็น ชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คะแนนรวมสูง หมายถึงครูพี่เลี้ยงมีสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก คะแนนน้อย หมายถึงครูพี่เลี้ยงมีสัมพันธภาพ กับเด็กที่ไม่ดี มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอน บาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .97

ชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามสภาพอารมณ์ เครียดของครูพี่เลี้ยงเด็ก โดยใช้แบบประเมิน และวิเคราะห์ความเครียด ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข¹³ ผู้ตอบแบบสอบถามคือ ครูพี่เลี้ยงเด็ก ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ เป็นแบบให้เลือกตอบ มีเกณฑ์คะแนนให้ 4 ระดับ ดังนี้คือ ไม่เคยเลย ให้ 0 คะแนน เป็นครั้ง คราว ให้ 1 คะแนน เป็นบ่อย ให้ 2 คะแนน เป็น ประจำ ให้ 3 คะแนน คะแนนรวมต่ำ หมายถึง ครูพี่เลี้ยงมีความเครียดต่ำ หรือไม่มี ความเครียด คะแนนสูง หมายถึงครูพี่เลี้ยงมี ความเครียดในระดับสูง และมีค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .76

ชุดที่ 4 แบบสอบถามพื้นฐานทางอารมณ์ ของเด็กวัยก่อนเรียน ใช้แบบสอบถามพื้นฐาน ทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน¹⁴ ซึ่งแปลและ เรียบเรียงจากแบบประเมินของ Thomas & Chess¹⁵ มีข้อคำถาม 36 ข้อ ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้าน

ระดับกิจกรรม ด้านการปฏิบัติตัวเป็นเวลา ด้าน ปฏิกริยาตอบ สนองต่อบุคคลหรือสิ่งเร้า ด้าน ความสามารถในการปรับตัว ด้านความรุนแรง ในการตอบสนอง และด้านลักษณะอารมณ์ โดย มีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ คะแนนรวม ต่ำสุด ถึง คะแนนรวมสูงสุดเท่ากับ 36-180 คะแนน คะแนนรวมมาก หมายถึงเด็กมีลักษณะ พื้นฐานอารมณ์เป็นเด็กเลี้ยงง่าย คะแนนรวม น้อย หมายถึงเด็กมีลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ เป็นเด็กเลี้ยงยาก และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .80

ชุดที่ 5 แบบบันทึกพฤติกรรมความวิตก กังวลจากการพรางจากของเด็ก ผู้วิจัยใช้ของ พัทธินทร์ ยูพา¹⁶ ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดของ Bowlby¹⁷ จะบันทึกลักษณะพฤติกรรมความวิตก กังวลจากการพรางจาก ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรม 3 ด้าน คือ พฤติกรรมประท้วง พฤติกรรมสิ้นหวัง และพฤติกรรมปฏิเสธ มีข้อคำถามทั้งหมด 33 ข้อ เป็นแบบบันทึกรายการ (Check lists) คำตอบ ประกอบด้วย มีหรือไม่มีปฏิกิริยา ถ้าตอบว่า “มี” ค่าคะแนนเท่ากับ 1 และ “ไม่มี” ค่าคะแนน เท่ากับ 0 โดยคะแนนรวมน้อย หมายถึง เด็ก มีความวิตกกังวลจากการพรางจากน้อย คะแนน รวมมาก หมายถึง เด็กมีความวิตกกังวลจากการ พรางจากมาก โดยมีค่าความเชื่อมั่นของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน 20 (KR-20) เท่ากับ .78

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจาก คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยใน มนุษย์ จากมหาวิทยาลัยบูรพา รหัส 57/2557 วันที่ 11 กันยายน 2557

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากผ่านการพิจารณาจริยธรรมการ วิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพาแล้ว ผู้วิจัยทำ

หนังสือถึงนายกเทศมนตรีเทศบาลทั้ง 3 แห่ง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล และเข้าพบกลุ่มตัวอย่างที่สถานเลี้ยงเด็กของเทศบาลแต่ละแห่ง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย ประโยชน์หรือ ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย การเก็บรักษาความลับของข้อมูล การนำเสนอข้อมูลในภาพรวม และสิทธิในการเข้าร่วมหรือปฏิเสธ การเข้าร่วมวิจัยให้กับกลุ่มตัวอย่างทราบ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดียอมรับเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยจึงให้ลงนามในหนังสือยินยอม และดำเนินการเก็บข้อมูลจนครบสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ และความวิตกกังวลจากการพรางจาก ด้วยสถิติ สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นครูพี่เลี้ยง มีอายุเฉลี่ย 39.51 ปี (SD =7.11) ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกันกับคู่สมรส ร้อยละ 60.20 รองลงมาคือโสด ร้อยละ 30.60 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 51.00 รองลงมาคืออนุปริญญาหรือปวช. ปวส. ร้อยละ 27.60 รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนเท่ากับ 25,169 บาท ประสบการณ์การสอนเฉลี่ย คือ 9.05 ปี (SD =3.19)

สัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูพี่เลี้ยง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 86.48 คะแนน (SD =16.94) สภาพอารมณ์เครียดของครูพี่เลี้ยง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.81 คะแนน (SD =4.46) พื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 114.34 คะแนน (SD =14.89) ความวิตกกังวลจากการพรางจากของเด็กวัยก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.41 คะแนน (SD =6.66) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูพี่เลี้ยง สภาพอารมณ์เครียดของครูพี่เลี้ยง พื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน และความวิตกกังวลจากการพรางจาก (n=98)

ตัวแปร	ค่าที่เป็นไปได้	ค่าจริง	$\bar{X}$	SD
สัมพันธภาพระหว่างเด็กกับครูพี่เลี้ยงเด็ก	16-130	33-129	86.48	16.94
สภาพอารมณ์เครียดของครูพี่เลี้ยง	0-60	0-18	5.81	4.46
พื้นฐานทางอารมณ์	36-180	67-162	114.34	14.89
ความวิตกกังวลจากการพรางจาก	0-33	6-33	8.41	6.66

สัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูพี่เลี้ยงเด็กมีความสัมพันธ์ทางลบ ระดับต่ำกับความวิตกกังวลจากการพรางจากของเด็กวัยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.20$, $p < .05$) ส่วนสภาพอารมณ์เครียดของครูพี่เลี้ยง

ประสบการณ์การสอนของครูพี่เลี้ยง ประเภทครอบครัวของเด็ก และพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลจากการพรางจากของเด็กวัยก่อนเรียน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับครูพี่เลี้ยงเด็ก สภาพอารมณ์เครียดของครูพี่เลี้ยง ประสบการณ์การสอนของครูพี่เลี้ยง ประเภทครอบครัวของเด็ก พื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนกับความวิตกกังวลจากการพรางจากของเด็กวัยก่อนเรียน

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6
1.สัมพันธภาพระหว่างเด็กกับครูพี่เลี้ยงเด็ก	1.0	-.019	.158	-.206	.038	-.201*
2.สภาพอารมณ์เครียดของครูพี่เลี้ยง		1.0	.112	.041	-.137	.091
3.ประสบการณ์การสอนของครูพี่เลี้ยง			1.0	-.008	-.039	.083
4.ประเภทครอบครัวของเด็ก				1.0	-.024	-.195
5.พื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน					1.0	.093
6.ความวิตกกังวลจากการพรางจาก						1.0

* $p < .05$

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่าสัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูพี่เลี้ยงเด็ก มีความสัมพันธ์ทางลบกับความวิตกกังวลจากการพรางจากของเด็กวัยก่อนเรียน อภิปรายได้ว่าเมื่อเด็กต้องแยกจากบิดามารดาไปยังสถานรับเลี้ยงเด็ก ครูพี่เลี้ยงเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็คนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญในชีวิตเด็ก เด็กจึงจำเป็นต้องสร้างสัมพันธภาพใหม่กับครูพี่เลี้ยงเด็ก และหากเด็กมีสัมพันธภาพที่ดีกับครูพี่เลี้ยงเด็ก จะทำให้เด็กรู้สึกมีความมั่นคงปลอดภัย และเกิดความวิตกกังวลจากการพรางจากมารดาน้อยลง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีความผูกพันของ Bowlby¹⁷ และจากแนวคิดเรื่องความวิตกกังวลจากการพรางจาก

ที่ว่าถ้าเด็กมีความผูกพันกับผู้เลี้ยงดูอย่างมั่นคง เด็กก็จะไม่เกิดความวิตกกังวลจากการพรางจาก การที่ครูพี่เลี้ยงเด็กมีสัมพันธภาพที่ดีต่อเด็ก จะทำให้ครูพี่เลี้ยงเด็ก เข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ในเรื่องความกลัวและความวิตกกังวลของเด็ก และสามารถตอบสนองต่อเด็กได้อย่างถูกต้อง ทำให้เด็กรู้สึกมีความมั่นคงปลอดภัย เชื่อมมั่นว่าตนเองจะไม่ถูกทอดทิ้ง เมื่อต้องพรางจากบิดามารดา เด็กก็สามารถที่จะปรับตัวได้สอดคล้องกับการศึกษา Mofrad Abdullah & Uba¹⁸ ที่พบว่าความผูกพันที่มั่นคงระหว่างมารดาหรือผู้ดูแลกับเด็ก ช่วยทำให้คะแนนความวิตกกังวลจากการพรางจากต่ำลง และเด็กที่มีความผูกพันที่ไม่มั่นคงกับผู้ดูแล จะแสดงพฤติกรรมของความวิตกกังวลจากการ

พราะจากมากกว่าเด็กที่มีความผูกพันที่มั่นคง นอกจากนี้ความผูกพันที่ดีกับผู้ดูแลทำให้เด็กสามารถปรับตัวเมื่อเกิดความวิตกกังวลจากการแยกจากได้ดีกว่า ดังเช่นจากการศึกษาของ Commodari¹⁹ ที่ศึกษาในเด็กวัยก่อนเรียนจำนวน 152 คน พบว่า สัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูนั้น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพัฒนาการทางด้านภาษา ทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกาย และความพร้อมในการปรับตัวในโรงเรียน

สภาพอารมณ์เครียดของครูพี่เลี้ยงเด็ก และประสิทธิภาพการสอนของครูพี่เลี้ยงเด็ก ไม่มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลจากการพราะจาก อาจเนื่องจากว่าครูพี่เลี้ยงเด็กมีความมั่นคงทั้งรายได้และสวัสดิการ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ครูพี่เลี้ยงเด็กส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 51.00 รองลงมาคืออนุปริญญาหรือปวช. ปวส. ร้อยละ 27.60 และรายได้เฉลี่ยของครอบครัวครูพี่เลี้ยงต่อเดือนเท่ากับ 25,169 บาท (SD = 10,624) ส่วนใหญ่ครูพี่เลี้ยงเป็นบุคลากรที่ทำงานสังกัดหน่วยงานเทศบาล ซึ่งเป็นงานที่มีความมั่นคง มีรายได้และสวัสดิการที่ดี อาจส่งผลให้ครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่ มีความเครียดอยู่ในระดับต่ำ เมื่อมีความเครียดน้อย ครูพี่เลี้ยงจึงให้ความสนใจต่อพฤติกรรมเด็ก สามารถตอบสนองความต้องการเด็กได้เหมาะสม ส่วนประสิทธิภาพการสอนของครูพี่เลี้ยงเฉลี่ย คือ 9.05 ปี (SD = 3.19) ซึ่งถือว่าส่วนใหญ่ครูพี่เลี้ยงมีประสบการณ์ในการดูแลเด็กวัยก่อนเรียนในสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นเวลานานพอควร ทำให้เข้าใจพฤติกรรมหรือปฏิกิริยาต่อการพราะจากของเด็กและสามารถวิเคราะห์ปัญหาของเด็กและตอบสนองความต้องการเด็กได้ จึงไม่มีผลต่อความวิตกกังวล

จากการพราะจากของเด็กวัยก่อนเรียน สอดคล้องกับการศึกษา Saltali & Erbay⁸ ที่ได้ทำการศึกษาครูของเด็กอนุบาลจำนวน 45 คน ในการช่วยเหลือเด็กที่อยู่ในภาวะเครียด จากการพราะจากมารดาในช่วงวันแรก พบว่าครูที่มีประสบการณ์จะช่วยลดความรู้สึกเครียดของเด็กโดยการวางแผนการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจสำหรับเด็ก พูดคุยกับเด็กเพื่อให้เด็กลดความเครียด ให้อารมณ์ดี แสดงพฤติกรรมให้ ความสนใจ ใส่ใจกับเด็ก ให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่เด็ก ไม่ให้ความสนใจต่อการแสดงพฤติกรรมทางลบของเด็ก และใช้กฎเกณฑ์ที่ง่าย และยืดหยุ่นกับเด็ก

ประเภทครอบครัวของเด็ก ไม่มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลจากการพราะจาก ซึ่งไม่สนับสนุนแนวคิด Balaban⁹ ที่ว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวขยาย จะสามารถปรับตัวกับสิ่งใหม่ๆ ได้ง่ายกว่า ส่วนเด็กที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวที่ไม่ค่อยได้พบปะบุคคลอื่น เมื่อต้องแยกจากบุคคลในครอบครัว เพื่อสร้างความผูกพันกับบุคคลใหม่อาจจะทำได้ไม่ถนัดนัก และมีโอกาสที่จะเกิดความเครียดจากการพราะจากได้ค่อนข้างสูง แต่การวิจัยครั้งนี้ พบว่าประเภทครอบครัวของเด็กไม่มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลจากการพราะจาก อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 74.80 ถึงแม้ว่าบิดามารดาของเด็กวัยก่อนเรียนจะแยกครอบครัวออกมาเป็นครอบครัวเดี่ยวแต่ก็มีการพบปะพียงพาอาศัยและไปมาหาสู่กับญาติ พี่น้อง หรือครอบครัวเพื่อนบ้าน เป็นประจำและคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันเป็นลักษณะเด่นของครอบครัวไทย เหล่านี้ทำให้ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเดียวกับครอบครัวขยาย

ไม่แตกต่างกันมาก อาจทำให้ไม่มีผลต่อความวิตกกังวลจากการพรากจากของเด็กวัยก่อนเรียน

พื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวลจากการพรากจาก ของเด็กวัยก่อนเรียน อาจเนื่องจากเด็กส่วนใหญ่กลุ่มนี้เป็นกลุ่มเด็กเลี้ยงง่าย (จากคะแนนลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ พบว่าร้อยละ 68.00 เด็กมีลักษณะเลี้ยงง่าย) ซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะมีลักษณะการทำงานของร่างกายสม่ำเสมอ ปรับตัวเร็ว กินนอนง่าย ถึงเวลาตื่นก็ร้องเพียงเล็กน้อย ใช้เวลาในการทำกิจกรรมไม่นาน เด็กกลุ่มนี้ทำให้เกิดความสบายใจในการดูแล ครูปี่เลี้ยงจะเกิดความมั่นใจในการควบคุมสถานการณ์ จึงไม่เห็นความแตกต่างระหว่างพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนกับความวิตกกังวลที่ชัดเจน ผลการศึกษาครั้งนี้ต่างกับแนวคิดของ Young & Szpunar¹⁰ ที่กล่าวว่าพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็ก มีผลต่อความวิตกกังวลต่อการแยกจาก เนื่องจากเด็กที่มีพื้นฐานทางอารมณ์ที่ต่างกัน จะมีการรับรู้และตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น การปรับตัว ความเครียด ความวิตกกังวลที่แตกต่างกัน เด็กที่เลี้ยงยากจะหงุดหงิดง่าย ปรับตัวยาก เมื่อต้องปรับตัวต่อสถานที่ใหม่ บุคคลที่ไม่คุ้นเคย จะทำให้เด็กอารมณ์เสียได้ง่ายกว่าเด็กที่เลี้ยงง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

เพื่อลดความวิตกกังวลจากการพรากจาก ผู้บริหารสถานรับเลี้ยงเด็ก และผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็ก ควรส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูปี่เลี้ยงเด็ก

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ปกครองและครูปี่เลี้ยงเด็ก ต้องให้ความสำคัญและส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างเด็กวัยก่อนเรียนกับครูปี่เลี้ยงเด็ก เพราะหากเด็กและครูปี่เลี้ยงมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจะทำให้เด็กรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และช่วยลดความวิตกกังวลจากการพรากจากของเด็กวัยก่อนเรียนลง

2. ผู้บริหารสถานรับเลี้ยงเด็กหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กวัยก่อนเรียน ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับความวิตกกังวลจากการพรากจากของเด็กวัยก่อนเรียน แก่ผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้สามารถป้องกันหรือลดความวิตกกังวลจากการพรากจากลง และควรกำหนดให้ต้องมีการคัดกรองการเกิดพฤติกรรมวิตกกังวลอย่างต่อเนื่อง สำหรับเด็กที่เข้าเรียนใหม่ เพื่อพิจารณาให้การดูแลเด็กและครอบครัวอย่างรวดเร็ว และเหมาะสมต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะพยาบาลศาสตรมหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

References

1. Hockenbery MJ, Wilson D. Wong's nursing care of infants and children. 10thed. Missouri: Mosby; 2015.
2. Spencer AR. Childhood and adolescence: Voyages in development. Canada: Thomson Learning; 2001.
3. McLeod S. Attachment theory [Internet]. 2013. [cited 2018 Jan 20]; Available from [http:// www. Simplypsychology.org/attachment.html](http://www.simplypsychology.org/attachment.html).

4. Chavira DA, Stein MB, Bailey K, Stein MT. Child anxiety in primary care: prevalent but untreated. *Depress Anxiety*. 2004;20(4):155-64.
5. Suwannakit K. Separation anxiety disorder in children and adolescent. Bangkok: Medical media; 1998. (in Thai).
6. Ellen JM, Gina H, Healthier L, Jaelline J, Jeanne S. Separation Anxiety and Separation Anxiety Disorder [Internet]. 2008. [cited 2013 Oct 28]; Available from: http://helpguide.org/mentalseparation_anxiety-causes_prevention_treatment.htm
7. Learnard K. Infant & toddlers separation anxiety: Preparing you & your child for separation. [Internet]. 2002. [cited 2014 Oct 20]; Available from: <http://www.Allaboutbaby.com/infants/separate.htm>
8. Saltali ND, Erbay F. Stressful situations experienced by six year-old children when starting pre-school education. *Educational Research and Reviews*. 2013;8(9):519-24.
9. Balaban N. Easing the separation process for infants, toddlers, and families. *Young Children*. 2006;61(6):14-8.
10. Young AR, Szpunar M. Parenting and fear and anxiety in young children. *Integrating Science and Practice*. 2012;2(1):10-4.
11. Srisathitnarakul B. The methodology in nursing research. Bangkok: You & I inter-media; 2007. (in Thai).
12. Kaikul S, Chaimongkol N, Paktoop M. The Journal of Boromarajonani College of Nursing Chonburi. 2009;22(1):19-28. (in Thai)
13. Muller ME. A questionnaire to measure mother-to infant attachment. *J Nurs Meast*. 1994;2(2):129-41.
14. Sangsai N, Chaimomgkol N, Parktoop M. Factors predicting adaptive behaviors of preschool children at childcare centers. *The Journal of Faculty of Nursing Burapha University*. 2011;19(2):97-109. (in Thai).
15. Thomas A, Chess, S. Temperament and development. New York: Brunner/ Mazel; 1977.
16. Yupa, P. Separation anxiety of children 2-3 years at childcare center in municipal area of Nakhonratchasima Province [Master' Thesis]. Khonkaen: Khonkaen University; 2009. (in Thai).
17. Bowlby J. Attachment and Loss: volume II separation: anxiety and anger. 4th ed. Great Britain: Hazell Watson & Viney; 1981.
18. Mofrad S, Abdullah R, Uba R. Attachment patterns and separation anxiety symptom. *Asian Social Science*. 2010;6(11):148-53.
19. Commodari E. Preschool teacher attachment, school readiness and risk of learning difficulties. *Early Child Res Q*. 2013;28(2013):123–33.